HRVATSKI TJEDNIK

novin[illegible] [illegible]a ku[illegible]turna i društvena pitanja

NAKLADA MATICE HRVATSKE

zagreb,

izvaredni broj

[illegible]ena 1 dinar

ČUVANJE NADE

Više ništa ne možemo reći. Svaka n[illegible] povećava već postojeći ili zapo[illegible] nesporazum. Pred tom iracionalnom [illegible]com mi smo potpuno nemoćni. Povije[illegible] pomutio je jezik! Iste riječi imaju [illegible] i različita značenja, o kojima mi uopće ne odlučujemo. Mi znamo što govori[illegible] znamo što će drugi u tome čuti: [illegible] način da svoje riječi učinimo jedno[illegible], da ih jednoznačnosti približimo tolik[illegible] ječimo radikalne nesporazume.

Nije nam pomogla ni očiglednost, ni banalnost: uvijek je netko izvrtao smisao [illegible] grama! Nisu nam pomagali ni do[illegible] ni objašnjenja: uvijek je netko obrnu[illegible] [illegible] misli, tako priprostih želja koje ne bi postale subverzivne već zato što ih mi zastupamo!

Jedino pravo u kojem smo se mogli osjećati sigurni bilo je pravo na zadnja pitanja. Svemir nam je prepušten na meditaciju bez ikakvih nesporazuma. Mogli [illegible] se slobodno diviti [illegible] i postupati mazohistički prema sebi! Sav prostor nestvarnog prepušten nam je na upotrebu i za prijateljske susrete. Mi smo dobili ona prava koja ni od koga ništa ne traže! Hrvatski idealizam mogao se razmahati do suicida, do rasapa u izmaglici! Ali beskraj je odviše hladan dar za tijelo! U njegovoj čistoći ono je osuđeno na očajanje. Zemlja nije samo mjesto našeg porijekla: Ona je materija cijelog našeg života, njegova mjera, jedini prostor po kojem stvarno postoji. I ma koliko bili veličanstveni prizori neba što [illegible] je n[illegible] nas uvije[illegible] jedan [illegible]risni pr[illegible] što ih n[illegible] [illegible]mo! [illegible] to je za[illegible] [illegible]a. Iz nje [illegible] [illegible]jest [illegible]ašeg src[illegible] [illegible]uša, prvo [illegible] [illegible]je [illegible] [illegible]jeta. Je[illegible] [illegible] nebo, č[illegible] [illegible]adne [illegible]niverza[illegible] [illegible]aludan je [illegible] [illegible] se ona [illegible] [illegible]vaki od[illegible] [illegible] [illegible]amo [illegible]okaziti b[illegible] [illegible]sebi! Mi smo već zato svo[illegible] domovin[illegible] [illegible]idjeli i uvi[illegible] [illegible]li – u svojim s[illegible]ma, i u svojim uto[illegible]jama [illegible] sa svima: [illegible]nje cijele Zem[illegible] [illegible] tom [illegible]bzoru Jug[illegible] je prvo [illegible] [illegible]ših [illegible]odernih p[illegible] ciljeva. A[illegible] sl[illegible]no, [illegible]e iz sent[illegible]ti nego zbog očiglednih [illegible]žavnih i d[illegible] imperativa i njihove eti[illegible]

Ponavljali smo to u svojim programima, ispitivali [illegible] to u svojim kritičkim tekstovima. Ništa drugo nismo činili nego na jednostavan i otvoren način pretraživali jednostavne činjenice. Nesporazumi što su zbog toga nastali nisu u našim pitanjima, nisu u materijalu kojim smo se [illegible]. [illegible] su posljedica jednog [illegible]lista u kojem smo mi zamišljani samo kao krivci! Zato i nije bilo dijaloga, zato je naš monolog razbijen u fragmente opremljene interpretacijom koja nas optužuje.

Jedini grijeh što ga u sebi možemo otkriti, to je Hrvatska! Jer samo ona ne pokriva na svakom mjestu iste interese. Sve drugo – od slobode do samoupravljanja i napretka socijalizma – svi jednako prihvaćamo; ako jednako vjerujemo svačijim riječima! Bez Hrvatske i nije bilo nesporazuma! Iz odnosa prema njoj p[illegible] je svaka naša zabluda u svim optužba[illegible] [illegible]enima protiv nas.

[illegible]amo da smo tražili nova, da smo z[illegible] njegove razloge; razloge koje smo n[illegible]restano smatrali i razlozima za druge: u n[illegible]dnici i u svijetu. »Duh Svet puše, [illegible]e hoćeš, kaže Sveto pismo. To je za n[illegible] u kojoj se objašnjava naše uvjere[illegible]odimo za budućnost svih. Ali što je m[illegible]a, to više leži izazova! Tako su mjese[illegible]seci zlobe prema nama i krivotvorenja[illegible] stajališta postali napokon uvjerljiviji i dj[illegible]miji od svih naših izjava, od svih naših [illegible]za: Naš rad doživio je političku osudu s najvišeg mjesta naše federativne zajednice. [illegible] za ove programe koje smatramo novošću i napretkom za cijelo naše društvo i za našu domovinu: slobodu i pravdu samoupravnog socijalizma. Zato smo podnijeli ostavku izdavaču [illegible] lista. Prihvativši tu ostavku, Izvršni odbor Matice hrvatske odlučio je da nastavi izdavanje lista s [illegible]

Napuštajući Hrvatski tjednik mi ne napuštamo nadu koja nas je u njemu skupila. Uvjereni smo da je [illegible] zajednička svijest [illegible]

NADU

IZJ

IZVRŠNOG ODBORA MATI

U svojoj dugoj i svijetloj povijesti Matica hrvatska i njezini nabrojeni članovi, oni davno nestali, kao i ovi danas živi diljem domovine, u najvećoj su mjeri sudjelovali u stvaranju i objavljivanju kulturnih vrijednosti prvenstveno hrvatskog naroda, ali i svih drugih s kojima je naš narod na ovom prostoru živio ili s kojima je dolazio u doticaj. Stvarajući i objavljujući te vrijednost Matica Hrvatska je to radila i mogla je to raditi samo u javnosti i pred licem javnosti. Tako je bilo u veliko doba hrvatskog preporoda, u godinama ilirizma, godine 1848., u vrijeme Bachova apsolutizma, u dugim i tužnim godinama hrvatsko-ugarske nagodbe i vladavine Khuena Hedervaryja, tako je bilo i kasnije, u svim povijesnim razdobljima, mračnim i svijetlim, u godinama uspona i u trenucima zakušenja, kad god je bila slobodna. A bila je slobodna onda kad je i njezin narod bio slobodan, točnije, kao jedno od snažnih središta njegove kulturne svijesti, bila je često i slobodnija, ukoliko je kulturna svijest uopće slobodnija i manje uvjetovana povijesnim i svakodnevnim zbivanjima. Upravo kao društvo kulturnih i slobodnih javnih radnika, Matica je hrvatska uvijek težila slobodnoj riječi, znajući da samo ona može koristiti i njoj i ostalim narodima s kojima su Hrvati dolazili u doticaj, i zato je, kad god je slobodna bila, Matica hrvatska i pozdravljala sve slobodarske i oslobodilačke težnje i sudjelovala u njima, od narodnog preporoda i demokratskog liberalizma XIX. stoljeća do svijetlih misli socijalizma, pogotovu u njegovu demokratskom i samoupravnom obliku. Zato je Matica hrvatska s oduševljenjem dočekivala, te u svojim časopisima i izdanjima po gotovo svim krajevima Republike izričito pozdravljala, te prema svojim mogućnostima potvrđivala i provodila nove slobodarske zamisli i težnje prema demokratizaciji socijalizma, i sve značajne ideje samoupravljanja, te društvene i privredne reforme, koje su dolazile iz njedra najnaprednijih snaga našeg i svjetskog socijalizma, iz temelja i iz vrhova SKH i SKJ. Nebrojeno mnoštvo izdanja, knjiga i rasprava rasutih po časopisima, i uz to velik broj službenih dokumenata izdanih od upravnih tijela Matice hrvatske to bjelodano dokazuje, i dovoljno je pregledati ih da se dobije uvid u značenje ove stare naše ustanove za kulturni razvoj u prošlosti, ali i u sadašnjosti. Djelujući tako pred licem javnosti, na punom danjem svijetlu, točno je da je Matica hrvatska naročito, i možda prije mnogih drugih, naglašavala potrebu stvarne ravnopravnosti svih naših udruženih naroda, a da je to zaista bilo potrebno i da je u tome imala pravo, dokazuju i napokon izvršene izmjene ustava SFR Jugoslavije i izmjene ustava SR Hrvatske, koje su u toku, a kojom prilikom je upravo nacionalna i republička državnost naglašena i učvršćena kao neophodan preduvjet i jamstvo ravnopravnosti. Takvo sjedinjenje načela nacionalne i društvene ravnopravnosti, Matica hrvatska je zastupala u mnogim svojim dokumentima, izjavama i programima, smatrajući normalnim da upravo SK stane na čelo tog pozitivnog procesa, s uvjerenjem da je upravo socijalizam pozvan da i hrvatskom narodu i svim ostalim u SR Hrvatskoj i u SFR Jugoslaviji osigura ravnopravnost i slobodan put prema besklasnom društvu i boljem suvremenom životu.

Prihvaćajući i potvrđujući u svom djelovanju te velike zamisli našeg slobodarskog socijalizma, Matica hrvatska je, dakle, u područjima kulturne svijesti, koja i jest od vajkada njezina domena i u kojoj ona ostvaruje svoje programe, nužno dodirivala i politička pitanja, i protiv toga nitko nikada nije imao ništa.

Bilo je tako i u doba narodnog preporoda u svim krajevima koje hrvatski narod obitava, u Dalmaciji i u Istri. Tako su djelovali naši veliki preci i književnici, počevši od Ljudevita Gaja, Ivana Kukuljevića, Augusta Šenoe i Antuna Radića do Augusta Cesarca: uvijek se u njihovu radu kulturna svijest dodirivala i preplitala sa širom društvenom sviješću, pa prema tome i s političkom, ali u današnje moderno doba osviješćenja i aktivizacije svakog pojedinca, a kulturnih radnika pogotovu, još je manje moguće ta područja ljudske svijesti razlučiti i odijeliti. Moderni demokratski socijalizam to i ne traži, pa ni Savez komunista, a u vrijeme velike i plebiscitarne politizacije masa to bi, smatramo, bilo i pogrešno, pa čak i nemoguće provesti. Ono što je, naravno, i moguće i potrebno provesti, to su dodiri i izmjene mišljenja, to su savjetovanja i međusobna prenošenja iskustava i obavještenja, bez čega nema slobodnog i, ujedno, djelotvornog dogovora, pa ni javnog mnijenja. Takve dodire i savjetovanja, kojih je bilo veoma malo, Matica hrvatska je uvijek priželjkivala i tražila. Vrlo teško i rijetko ih je postizavala, ali njezina dobra volja i vjera u demokratske namjere naših političkih tijela i u mogućnosti slobodnog razvoja našeg društva pomogle su i središnjici Matice hrvatske u Zagrebu, njezinim mnogobrojnim ograncima i članovima da ustraju u svom javnom djelovanju.

Unatoč svemu tome, Matica hrvatska često se posljednjih godina našla u neshvatljivom, pa čak i tragičnom položaju da s preneraženjem sluša ili čita ocjene i kvalifikacije svog rada i svojih društvenih pozicija, odnosno postupaka, u kojim kvalifikacijama sama sebe nije mogla prepoznati i koje s najdubljim osvjedočenjem smatra posve suprotnim svemu onome u što ona, kao kulturno-prosvjetna i znanstvena ustanova hrvatskog naroda, vjeruje i na čemu ustrajno radi gledajući s pouzdanjem u našu zajedničku i općeljudsku budućnost. Upravna tijela Matice hrvatske često su u razgovorima i u pismenim, službenim dokumentima nastojala objasniti i našim političkim tijelima i cijeloj javnosti u čemu smatra da leže korijeni tih nesporazuma, mnogih nezadovoljstava, pa i dezinformacija do kojih dolazi u različitim krugovima, a lansiraju se do najviših republičkih i saveznih foruma.

Matica hrvatska je, naravno, u svom velikom procvatu tokom posljednjeg desetljeća sigurno popunila mnoge praznine našeg kulturnog života, stvorila kulturna središta, časopise i izdanja. Ona je to radila javno i slobodno, u demokratskom duhu, nacionalnom ali i socijalističkom, u znaku slobode i slobodne riječi. Nijedno tijelo Matice hrvatske nije smatralo da smije svojim članovima i ograncima naređi-

AVA

CE HRVATSKE U ZAGREBU

vati što da pišu i objavljuju i kako da pišu. Tim više što na području kulture to ne rade ni politički forumi i razumljivo je da to ne mogu društva kulturnih radnika. Upravo u duhu demokratskog socijalizma, svog vlastitog statuta, ali i programa SK, Matica je hrvatska svoje časopise, tjednik, pa i ostale edicije povjeravala uredništvima kao slobodne tribine, vjerujući da se slobodnom razmjenom mišljenja najlakše može doći do istine. Upravna tijela Matice hrvatske čuvala su pri tome prvenstveno temeljna načela našeg samoupravnog socijalizma, ali i načelo svake slobodne tribine: načelo slobodnog izražavanja i neometane diskusije. U tom pogledu nije primila nikakve konkretne pritužbe. Da je do toga došlo, sigurno bi ih na sastancima svojih odbora razmatrila i ocijenila, ali je razumljivo da unutar tako razvijene kulturne i društvene svijesti Matica hrvatska nije mogla priječiti ni društvenu kritiku, bilo onu općenitu izraženu i razmatranu u raspravama i ogledima, bilo onu konkretnu iz naše društvene svakidašnjice. Upravna tijela Matice hrvatske su vjerovala da se svi problemi, nesporazumi, pa i pogreške, do kojih u toku oblikovanja društvene svijesti i provođenja društvene kritike neophodno dolazi, mogu razriješiti i smiriti upravo otvorenom diskusijom pred licem javnosti, i da je naš društveni razvoj do toq stupnja već stigao. Smatramo u svakom slučaju da treba već sada naglasiti, da s obzirom na glasove i prigovore zbog nacionalizma, šovinizma i sl. Matica hrvatska ne može na sebe preuzeti nikakve odgovornosti i krivnje. Ona je s oduševljenjem prihvatila demokratizaciju socijalističkog društva u nas, ali nije kriva zbog mnogih neravnopravnosti u političkom i gospodarskom životu, koje su dugo, pa i do danas ostale. Matica hrvatska je s odobravanjem i s velikim povjerenjem u naše političke avangardne snage prihvatila načela samoupravnosti, ali nije kriva što su akumulaciju, taj plod radnih ruku svih naroda ove zemlje, prigrabila antisamoupravne i antisocijalističke snage, i što je proširena reprodukcija, dakle najvažniji faktor društvene obnove i napretka uopće, prepuštena grupnom financijskom kapitalu. Matica hrvatska je s razumijevanjem i odobravanjem prihvatila društvenu i privrednu reformu, ali ona nije kriva što su bitna pitanja deviznog, bankarskog i vanjskotrgovinskog režima ostala do danas neriješena, kao stalni izvor nezadovoljstva, kao i stvarne proizvodne i društvene nedjelotvornosti. Matica hrvatska se uopće nije bavila niti je imala namjeru i mogućnosti baviti se generalnim problemima političkih zbivanja, ona je vjerovala u racionalno i razborito vođenje društvenog života, ali nije kriva zbog teških prilika na selu, zbog pogrešnih investicija ili zbog bolne i kobne emigracije hrvatskog življa, i ne samo hrvatskog, i zbog njihovog pečalbarskog života u tuđini. I tu leže izvori mnogih nezadovoljstava, pa i nacionalizma, a ne leže u krilu Matice hrvatske.

Matica hrvatska je, naravno, ponosna i na sve političke progresivne misli našeg socijalizma, na sve uspjehe u izgradnji novog društva i na napore da se uspostavi ravnopravnost i do kraja ostvari bratstvo naroda koji zajedno žive na prostoru SFR Jugoslavije. Obraćajući se još jednom našoj javnosti, a pogotovu svim njezinim aktivnim faktorima, radničkoj klasi i avangardi svih naroda ove zemlje, Izvršni odbor Matice hrvatske i danas izjavljuje da nijedno njezino tijelo nije nikada i nigdje stalo na neko antisocijalističko stajalište, niti je na bilo kojem sastanku ili na nekoj sjednici raspravljalo ili uopće pomišljalo da se opredijeli za bilo koju drugu društvenu koncepciju ili za kakvu političku alternativu izvan samoupravnog socijalizma i izvan udružene zajednice naroda u SFR Jugoslaviji. Matica hrvatska, njeni brojni ogranci i članovi rednici tvore, naravno, velike skupove i društva slobodnih kulturnih ljudi i stvaralaca, i Matica ne može i ne želi kontrolirati sve misli i izjave tisuća i desetaka tisuća svojih članova. To u demokratskom društvu nije ni moguće ni dostojno kulturnog života, ali nesumnjivo je da Matica hrvatska, kao kulturna organizacija i kao cjelina, u svojim shvaćanjima i naporima teži pozitivnim opredjeljivanjima humanističke misli socijalizma i smatra da se životni problemi hrvatskog naroda, kao i ostalih naroda i narodnosti u SR Hrvatskoj, a u prvom redu Srba u Hrvatskoj, mogu riješiti upravo na temeljima tog i takvog samoupravnog socijalizma koji će se sigurno i dalje razvijati, a u zajednici slobodnih ravnopravnih naroda nesvrstane demokratske SFR Jugoslavije.

Smatrajući, dakle, kulturnu svijest prvenstvenom domenom svog djelovanja, Matica hrvatska nije ni u kojem trenutku sebi postavila kao cilj da formira neki novi politički pokret, premda je jasno da je u svom radu upotpunila i ispunila mnoge praznine i potsjetila na zaboravljene probleme i vrijednosti naše prošlosti i naše današnjice – što je i posve razumljivo s obzirom na broj, te na intelektualno i kulturno značenje svojih članova. Ona, naime, obuhvaća golemi dio hrvatske inteligencije i upravo zato je dragocjen njezin doprinos za izgradnju općih društvenih i političkih preduvjeta kulturnog života i za taj kulturni život sâm, ne samo hrvatskog naroda nego i svih ostalih. Izvršni odbor je svjestan da je taj doprinos neophodan i da se praktički ne može odbaciti, kao što je ovaj odbor svjestan da je taj doprinos vezan uz proces ostvarivanja socijalističke društvene stvarnosti u našoj zemlji, u međusobnoj slozi i ravnopravnosti naših naroda.

Izvršni odbor Matice hrvatske u Zagrebu izražava i dalje svoje povjerenje u SK Hrvatske i njegov Centralni komitet, kao i u cio samoupravni socijalistički pokret u našoj Zajednici, s uvjerenjem da potpuni uvid u sveukupni rad Matice hrvatske, koja djeluje slobodno i otvoreno pred licem naše javnosti, mora dovesti do uočavanja njezine istinske slobodarske socijalističke orijentacije.

To je sve što u ovom trenutku Izvršni odbor Matice hrvatske može reći svom narodu i cjelokupnoj javnosti ove zemlje.

IZVRŠNI ODBOR MATICE HRVATSKE
U ZAGREBU

Zagreb, 7. prosinca 1971.

HRVATSKI TJEDNIK

HRVATSKI TJEDNIK

[illegible]

HRVATSKI TJEDNIK

NAKLADA MATICE HRVATSKE

novine za kulturna i društvena pitanja

zagreb,

izvaredni broj

cijena 1 dinar

ČUVANJE NADE

Više ništa ne možemo reći. [illegible] povećava već postojeći ili zapo[illegible] nesporazum. Pred tom iracionalnom [illegible]com mi smo potpuno nemoćni. Povije[illegible] pomutio je jezike! Iste riječi imaju [illegible] i [illegible] značenja, o kojima mi uopće ne [illegible]. Mi znamo što govori[illegible] znamo što će drugi u tome čuti: [illegible] način da svoje riječi učinimo jedno[illegible], da ih jednoznačnosti približimo toliko [illegible] ječimo radikalne nesporazume.

Nije nam pomogla ni očiglednost, ni banalnost: uvijek je netko izvrtao smisao [illegible] grama! Nisu nam pomagali ni do[illegible] ni objašnjenja: uvijek je netko obrnuo [illegible] sadržaj i svrhu. I nema tako jednostavnih misli, tako priprostih želja koje ne bi postale [illegible] što ih mi zastupamo!

[illegible]o pravo u kojem smo se mogli osjećati [illegible]ni bilo je pravo na zadnja pitanja. Sve[illegible] nam je prepušten na meditaciju bez ika[illegible] nesporazuma. Mogli smo se slobodno [illegible] veličini drugih i postupati mazohistički [illegible] sebi! Sav prostor [illegible] prepušten nam je na upotrebu i za prijateljske susrete. Mi smo dobili ona prava koja ni od koga ništa ne traže! Hrvatski idealizam mogao se razmahati do suicida, do rasapa u izmaglici! Ali beskraj je odviše hladan dar za tijelo! U njegovoj čistoći ono je osuđeno na očajanje. Zemlja nije samo mjesto našeg porijekla: Ona je materija cijelog našeg života, njegova mjera, jedini prostor po kojem stvarno postoji. I ma koliko bili veličanstveni prizori neba što [illegible]em je n[illegible] nas uvije[illegible] jedan [illegible]risni pr[illegible] što ih n[illegible]emo! [illegible]to je za[illegible]a. Iz nje [illegible]jest [illegible]šeg src[illegible]uše, prvo [illegible]je i [illegible]jeta. Je[illegible]zi nebo, če[illegible]dne [illegible]niverza[illegible]aludan je [illegible]šoj [illegible] se ona [illegible]vski od[illegible] mo[illegible]amo [illegible]kazati b[illegible]sebi! Mi smo već zato [illegible] domovin[illegible]vidjeli i uvij[illegible]li – u svojim s[illegible]ma, i u svojim uto[illegible]ijama [illegible] sa svima: [illegible]nje cijele Zem[illegible] tom [illegible]bzoru Jug[illegible] je prvo [illegible] [illegible]ših [illegible]odernih p[illegible] ciljeva. A[illegible] slučajno, [illegible] iz senti[illegible] nego zbog očiglednih državnih i d[illegible] imperativa i njihove efikasnosti.

Ponavljali smo to u svojim programima, ispitivali smo to u svojim kritičkim tekstovima. Ništa drugo nismo činili nego na jednostavan i otvoren način pretraživali jednostavne činjenice. Nesporazumi što su zbog toga nastali [illegible] u našim pitanjima, nisu u materijalu kojim smo se bavili. Oni su [illegible] krivci! Zato i nije bilo dijaloga, zato je naš monolog razbijen u fragmente opremljene interpretacijom koja nas optužuje.

Jedini grijeh što ga u sebi no[illegible], to je Hrvatska! Jer samo ona ne [illegible] kom mjestu iste interese. Sve [illegible] bode do samoupravljanja i na[illegible] ma – svi jednako prihvaćamo; [illegible] vjerujemo svačijim riječima! Bez [illegible] nije bilo nesporazuma! Iz odnosa prema njoj p[illegible] je svaka naša zabluda u svim optužba[illegible]enima protiv nas.

[illegible]amo da smo tražili nova, da smo z[illegible] razloge; razloge koje smo n[illegible]prestano smatrali i razlozima za druge: u [illegible] i u svijetu. »Duh Svet puše, [illegible]e hoće«, kaže Sveto pismo. To je za [illegible] objašnjava [illegible] re[illegible]odimo za budućnost svih. Ali što je m[illegible]a, to više leži izazivaI Tako su mje[illegible]se[illegible]seci zlobe prema nama i krivotvore[illegible]nj[illegible] stajališta [illegible] i d[illegible] od svih naših izjava, od svih naših [illegible] s najvišeg mjesta naše federativne [illegible]. A [illegible] za [illegible] programe koje smatramo novošću i napretkom za cijelo naše društvo i za našu domovinu: slobodu i pravdu samoupravnog socijalizma. Zato smo podnijeli ostavku izda[illegible] našeg lista. Prihvativši tu ostavku, Izvršni [illegible] Matice hrvatske odlučio je da [illegible] lista s drugom redakcijom.

Napuštajući Hrvatski tjednik mi ne napuštamo nadu koja nas je u njemu skupila. Uvjereni smo da je ona [illegible]

/NADU

IZJAVA

IZVRŠNOG ODBORA MATICE HRVATSKE U ZAGREBU

U svojoj dugoj i sadržajnoj povijesti Matica hrvatska i njezini nebrojeni članovi, oni davno nestali, kao i oni danas živi diljem domovine, u svojoj su sredini sudjelovali u stvaranju i objedinjavanju kulturnih vrijednosti prvenstveno hrvatskog naroda, ali i svih drugih s kojima je naš narod na ovom prostoru živio ili s kojima je dolazio u doticaj. Stvarajući i objavljujući te vrijednosti Matica hrvatska je to radila i mogla je to raditi samo u javnosti i pred licem javnosti. Tako je bilo u vrijeme doba hrvatskog preporoda, u godinama čuvene godine 1848, u vrijeme Bachova apsolutizma, u dugim i teškim godinama hrvatsko-ugarske nagodbe i vladavine Khuena Hedervaryja, tako je bilo i kasnije, u svim povijesnim razdobljima, mračnim i svijetlim, u godinama uspona i u trenucima kušnje, kad god je bila slobodna. A bila je slobodna onda kad je i njezin narod bio slobodan, točnije, kao jedno od središnjih središta njegove kulturne svijesti, bila je često i slobodnija, ukoliko je kulturna svijest uopće slobodnija i manje uvjetovana povijesnim i svakodnevnim zbivanjima. Upravo kao društvo kulturnih i slobodnih javnih radnika, Matica je hrvatska uvijek težila slobodnoj riječi, znajući da samo ona može koristiti i njoj i ostalim narodima s kojima su Hrvati dolazili u doticaj. I zato je, kad god je slobodna bila, Matica hrvatska i pozdravljala sve slobodarske i oslobodilačke težnje i sudjelovala u njima, od narodnog preporoda i demokratskog liberalizma XIX. stoljeća do svijetlih misli socijalizma, pogotovu u njegovu demokratskom i samoupravnom obliku. Zato je Matica hrvatska s oduševljenjem dočekivala, te u svojim časopisima i izdanjima po gotovo svim krajevima Republike izričito pozdravljala, te prema svojim mogućnostima potvrđivala i provodila nove slobodarske zamisli i težnje prema demokratizaciji socijalizma, i ove značajne ideje samoupravljanja, te društvene i privredne reforme, koje su dolazile iz njezina najnaprednijeg krila našeg i svjetskog socijalizma, iz temelja i iz vrhova SKH i SKJ. Nebrojeno mnoštvo izdanja, knjiga i rasprava rasutih po časopisima, i uz to velik broj službenih dokumenata izdanih od upravnih tijela Matice hrvatske to bjelodano dokazuje. I dovoljno je pregledati bilo što da se dobije uvid u značenje ove stvari [illegible] za kulturni razvoj u prošlosti, ali i u sadašnjosti. Djelujući tako pred licem javnosti, na punom danjem svjetlu, točno je da je Matica hrvatska osjetila, i možda prije mnogih drugih, naglašavala potrebu stvarne ravnopravnosti svih naših udruženih naroda, a da je to njima bilo potrebno i da je u tome imala prava, dokazuju i napokon kasnije izmjene ustava SFR Jugoslavije i izmjene ustava SR Hrvatske, koje su u toku, a kojem politikom je vremena nacionalne i republičke državnosti naglašene i utvrđene kao neophodan preduvjet i jamstvo ravnopravnosti. Takva ujedinjenja našeg nacionalne i društvene ravnopravnosti, Matica hrvatska je zastupala u mnogim svojim dokumentima, izjavama i programima, smatrajući normalnim da uprava SK stane na čelo tog pozitivnog procesa, s uvjerenjem da je upravo socijalizam pozvan da i hrvatskom narodu i svim ostalim u SR Hrvatskoj i u SFR Jugoslaviji osigura ravnopravnost i slobodan put prema besklasnom društvu i boljem suvremenom životu.

Prihvaćajući i potvrđujući u svom djelovanju te velike zamisli našeg slobodarskog socijalizma, Matica hrvatska je, dakle, u područjima kulturne svijesti, koja i jest od vajkada njezina domena i u kojoj ona ostvaruje svoje programe, redovno dodirivala i politička pitanja, i protiv toga nitko nikada nije imao ništa.

Bilo je tako i u doba narodnog preporoda u svim krajevima koje hrvatski narod obitava, u Dalmaciji i u Istri. Tako su djelovali naši veliki pisci i književnici, počevši od Ljudevita Gaja, Ivana Kukuljevića, Augusta Šenoe i Antuna Radića do Augusta Cesarca: uvijek se u njihovu radu kulturna svijest dodirivala i preplitala sa širom društvenom svijesti, pa prema tome i s političkom, ali u današnje moderno doba osviještenja i aktivizacije svakog pojedinca, a kulturnih radnika pogotovo, još je manje moguće ta područja ljudske svijesti razlučiti i odijeliti. Moderni demokratski socijalizam to i ne traži, pa ni Savez komunista, a u vrijeme velike i plafonasne politizacije masa to bi, smatramo, bilo i pogrešno, pa čak i nemoguće provesti. Ono što je, naravno, i moguće i potrebno provesti, to su dodiri i izmjene mišljenja, to su savjetovanja i međusobno prenošenje iskustava i obavještenja, bez čega nema slobodnog i, ujedno, djelotvornog dogovora, pa ni javnog mnijenja. Takve dodire i savjetovanja, kojih je bilo veoma malo, Matica hrvatska je uvijek priželjkivala i tražila. Vrlo teško i rijetko ih je postizavala, ali njezina dobra volja i vjera u demokratske namjere naših političkih tijela i u mogućnosti slobodnog razvoja našeg društva pomogle su i središnjici Matice hrvatske u Zagrebu, njezinim mnogobrojnim ograncima i članovima da ustraju u svom javnom djelovanju.

Unatoč svemu tome, Matica hrvatska često se posljednjih godina našla u neshvatljivom, pa čak i tragičnom položaju da s prenerađenjem sluša ili čita ocjene i kvalifikacije svog rada i svojih društvenih pozicija, odnosno postupaka, u kojim kvalifikacijama sama sebe nije mogla prepoznati i koje s najdubljim osvjedočenjem smatra posve suprotnim svemu onome u što ona, kao kulturno-prosvjetna i znanstvena ustanova hrvatskog naroda, vjeruje i na čemu ustrajno radi gledajući s pouzdanjem u našu zajedničku i općeljudsku budućnost. Upravna tijela Matice hrvatske često su u razgovorima i u pismenim, službenim dokumentima nastojala objasniti i našim političkim tijelima i čitavoj javnosti u čemu smatra da leže korijeni tih nesporazuma, mnogih nezadovoljstava, pa i dezinformacija do kojih dolazi u različitim krugovima, a lansiraju se do najviših republičkih i saveznih foruma.

Matica hrvatska je, naravno, u svom velikom procvatu tokom posljednjeg desetljeća sigurno popunila mnoge praznine našeg kulturnog života, stvorila kulturna središta, časopise i izdanja. Ona je to radila javno i slobodno, u demokratskom duhu, nacionalnom ali i socijalističkom, u znaku slobode i slobodne riječi. Nijedno tijelo Matice hrvatske nije smatralo da smije svojim članovima i uredništvima naređivati što da piše i objavljuje i kako da piše. Tim više što na području kulture takve radnje ni politički forumi i razumljivo je da to ne mogu društva kulturnih radnika. Upravo u duhu demokratskog socijalizma, svog vlastitog statuta, ali i programa SK, Matica je hrvatska svoje časopise, Tjednik, pa i ostale edicije usmjeravala i uređivala kao slobodne tribine, vjerujući da se slobodnom razmjenom mišljenja najlakše može doći do istine. Upravna tijela Matice hrvatske čuvala su pri tome prvenstveno temeljna načela našeg samoupravnog socijalizma, ali i načela svake slobodne tribine: načela slobodnog izražavanja i suočavanja diskusije. U tom pogledu nije prešla [illegible] principe. Da je do toga došlo, upravna bi ih na sastancima svojih odbora razmotrila i ocijenila, ali je razumljivo da unutar tako razvijene kulturne i društvene svijesti Matica hrvatska nije mogla spriječiti ni društvenu kritiku, bilo onu općenito izrečenu i razmatranu u raspravama i ogledima, bilo onu konkretnu iz naše društvene svakidašnjice. Upravna tijela Matice hrvatske su vjerovala da se svi problemi, nesporazumi, pa i pogreške, do kojih u toku ostvarivanja društvene svijesti i provođenja društvene kritike neizbježno dolazi, mogu razriješiti i otkloniti upravo otvorenom diskusijom pred licem javnosti, i da je naš društveni razvoj do tog stupnja već stigao. Smatramo u svakom slučaju da treba već sada naglasiti, da s obzirom na glasove i prigovore zbog nacionalizma, šovinizma i sl. Matica hrvatska ne može na sebe preuzeti nikakve odgovornosti i krivnje. Ona je s oduševljenjem prihvatila demokratizaciju socijalističkog društva u nas, ali nije kriva zbog mnogih neravnopravnosti u političkom i gospodarskom životu, koje su dugo, pa i do danas ostale. Matica hrvatska je s oduševljenjem i s velikim povjerenjem u naše političke avangardne snage prihvatila načela samoupravnosti, ali nije kriva što su etatističke, taj plod nečijih ruku svih naroda ove zemlje, prigrabile unitarističke upravne i antisocijalističke snage, i što je proširena neproduktivnost, [illegible] najvažniji faktor društvene obnove i naprednog uspona, prepuštena grupama financijskog kapitala izvan Hrvatske je s nerazumijevanjem i odobravanjem pozdravila društvene i privredne reforme; ali ona nije kriva što su bitna pitanja deviznog, bankarskog i vanjskotrgovinskog režima ostala do danas neriješena, kao stalni izvor nezadovoljstva, kao i stvarne proizvodne i društvene nedjelotvornosti. Matica hrvatska se uopće nije bavila niti je imala namjere i mogućnosti baviti se generalnim problemima političkih zbivanja, [illegible] nije kriva zbog velikih [illegible] zbog pogrešnih investicija ili zbog bolne i teške emigracije hrvatskog življa, [illegible] hrvatskog, i zbog njihovog [illegible] života u tuđini. I tu leže izvori mnogih nezadovoljstava, pa i nacionalizma, a ne leže u krilu Matice hrvatske.

Matica hrvatska je, naravno, ponosno i ne [illegible] političke programske misli našeg socijalizma, [illegible] u izgradnji novog društva i ne [illegible] da se uspostavi ravnopravnost i da [illegible] ostvari bratstvo naroda koji zajedno žive na prostoru SFR Jugoslavije. Obraćajući se još jednom našoj javnosti, a pogotovu svim njezinim aktivnim faktorima, radničkoj klasi i avangardi svih naroda ove zemlje, Izvršni odbor Matice hrvatske i danas izjavljuje da nijedno njezino tijelo nije nikad [illegible] antisocijalističke [illegible], niti je na bilo kojem sastanku ili na nekoj sjednici raspravljalo ili uopće pomišljalo da se opredijeli za bilo koju drugu društvenu koncepciju ili za kakvu političku alternativu izvan samoupravnog socijalizma i izvan udružene zajednice naroda u SFR Jugoslaviji. Matica hrvatska, njeni brojni ogranci i članovi [illegible], naime, velika [illegible] i društva slobodnih kulturnih ljudi i stvaralaca, i Matica ne može i ne želi kontrolirati sve misli i izjave tisuća i desetaka tisuća svojih članova. To u demokratskom društvu nije ni moguće ni [illegible] kulturnog života, ali razumljivo je da Matica hrvatska, kao kulturna organizacija i kao cjelina, uvijek stoji [illegible] pozitivnim opredjeljivanjem humanističke misli socijalizma i smatra da se životni problemi hrvatskog naroda, kao i ostalih naroda i narodnosti u SR Hrvatskoj, a u prvom redu Srba u Hrvatskoj, mogu riješiti upravo na temeljima tog i takvog samoupravnog socijalizma koji će se sigurno i dalje razvijati, a u zajednici slobodnih ravnopravnih naroda nesvrstane demokratske SFR Jugoslavije.

Smatrajući, dakle, kulturnu svijest prvenstvenom domenom svog djelovanja, Matica hrvatska nije ni u kojem trenutku sebi postavila kao cilj da formira neki novi politički pokret, premda je jasno da je u svom radu upotpunila i ispunila mnoge praznine i potsjetila na zaboravljene probleme i vrijednosti naše prošlosti i naše današnjice – što je i posve razumljivo s obzirom na broj, te na *intelektualno i kulturno značenje* svojih članova. Ona, naime, obuhvaća golemi dio hrvatske inteligencije i upravo zato je dragocjen njezin doprinos za izgradnju općih društvenih i političkih preduvjeta kulturnog života i za taj kulturni život sam, ne samo hrvatskog naroda nego i svih ostalih. Izvršni odbor je svjestan da je taj doprinos neophodan i da se praktički ne može odbaciti, kao što je ovaj odbor svjestan da je taj doprinos vezan uz proces ostvarivanja socijalističke društvene stvarnosti u našoj zemlji, u međusobnoj slozi i ravnopravnosti naših naroda.

Izvršni odbor Matice hrvatske u Zagrebu izražava i dalje svoje povjerenje u SK Hrvatske i njegov Centralni komitet, kao i u cio samoupravni socijalistički pokret u našoj Zajednici, s uvjerenjem da potpuni uvid u sveukupni rad Matice hrvatske, koja djeluje slobodno i otvoreno pred licem naše javnosti, mora dovesti do uočavanja njezine istinske slobodarske socijalističke orijentacije.

To je sve što u ovom trenutku Izvršni odbor Matice hrvatske može reći svom narodu i cjelokupnoj javnosti ove zemlje.

IZVRŠNI ODBOR MATICE HRVATSKE
U ZAGREBU

Zagreb, 7. prosinca 1971.